

לפי כ"י מינכן, מתוך מהדורת דניאל אברמס, ירושלים 1994

3. ומפני מה מתחיל בב', כמה כמתחיל ברכה. ומנא לן דהתורה נקראת ברכה, שנא' (דב' לג כג) ומלא ברכת יי' ים וגו', ואין ים אלא תורה, שנא' (איוב יא ט) ורחבה מני ים. ומאי (דב' לג כג) מלא ברכת יי', אלא כל מקום ב' הוא ברכה, כמה דאת אמ' בראשית, ואין ראשית אלא חכמה, ואין חכמה אלא ברכה, כד"א ויברך אלהים את שלמה, (מל"א ה כו) ויי' נתן חכמה לשלמה. משל למה הדבר דומה, למלך שהשיא בתו לבנו ונתנה לו במתנה ואמ' לו עשה בה כרצונך, מאי משמע דהאי ברכה לישנא דברך, דכתי' (יש' מה כג) כי לי תכרע כל ברך, מקום שכל ברך כורע לו. מלה"ד, למבקשי' לראות פני המלך ואינם יודעים אנה המלך, שואלים ביתו של מלך תחלה ואחר כך שואלים אנה המלך, לפי' כי לך תכרע כל ברך, ואפי' עליונים, תשבוע כל לשון.

4. ישב ר' אמורא ודרש. מאי דכתי' (דב' לג כג) ומלא ברכת יי' ים ודרום ירשה. אלא כל מקום ב' מבורך, כי הוא המלא, שנא' (שם שם) ומלא ברכת יי', ומשם משקה הצריכים, ומן המלא נטלה עצה תחלה. מלה"ד, למלך שרצה לבנות פלטרין שלו בצלעים החזקות, קצץ צורים וחצב סלעים, יצא לו מעין מים גדול מים חיים. אמ' המלך הואיל והמים יש לי נובעים, אטע גן ואשתעשע בו אני וכל העולם. הד"כ (מש' ח ל) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום וגו', (ו) אמרה תורה אלפים שנה הייתי בחיקו שעשועים, שנא' (שם שם) יום יום, ויומו אלף שנים, שנא' (תה' צ ד) כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול, מיכאן ואילך לעתים, שנא' (מש' ח ל) בכל {א3} עת, והשאר לעולם, שנא' (יש' מח מ) ותהלתי אחטם לך וגו'. מאי תהלתי, דכתי' (תה' קמה א) תהלה לדוד ארוממך. מאי תהלה, משום דארוממך. ומאי רוממות, משום דאברכה שמך לעולם ועד. ומאי ברכה, אלא מלה"ד, למלך שנטע אילנות בגנו, אע"פ שירדו גשמים ושואב תמיד וגם הקרקע לח, צריך הוא להשקותם מן המעין. שנא' (שם קיא י) ראשית חכמה יראת יי' שכל טוב לכל עושיהם, ואם תאמר שהיא חסרה כלום הרי הוא אומ' (שם שם) תהלתו עומדת לעד.

9. מאי (קה' ז יד) גם את זה לעמת זה עשה האלהים, ברא בהו ושם מקומו בשלום, ברא תהו ושם מקומו ברע. {ב3} בהו בשלום, דכתי' (איוב כה ב) עושה שלום במרומיו, מלמד שמיכאל שר ימינו של הקב"ה, מים וברד, וגבריאל שר שמאלו, אש, ושר שלום ביניהם מכריע, והינו עושה שלום במרומיו. ומנא לן דבהו הוא דכתי' (יש' מה ז) עושה [שלום] ובורא רע. ה[נא] כיצד, רע מתהו ושלום מבהו ברא תהו ושם מקומו ברע, שנא' (שם שם) עושה שלום ובורא רע.

107. מאי דכתי' (שמ' טו כז) ויבאו אלימה ושם שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים, וכי מה שבח היה בשבעים תמרים, באחת מקטני המקומות יש אלף, אלא זכו לדוגמתם ושם להם משל בתמרים, דכתי' לעיל (שם טו כג) ויבאו [מרתה] 5 ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם, מלמד שרוח צפוני"ת 6 היתה מעכבת, דכתי' (שם טו כה) ויצעק אל יי' ויורהו יי' עץ וישלך, מיד נתן הקב"ה ידו בשטן ומיעטו, ואלמלא כן לא יכלו ישראל לעמד מפניו, דכתי' (שם שם) שם שם לו לשטן חק ומשפט ושם נסוהו, מלמד שבאותה שעה דבק [השטן] בהם כדי לאבדם מן העולם, דכתי' (שם טו כד) וילונו העם על משה לאמר. ועוד קטרג <השטן> על משה <ד> 7 כי (שם טו כה) צעק אל יי' ויורהו יי' עץ, מאי ויורהו יי' עץ, מלמד {א21} שעץ החיים היה סביב המים ובא השטן ונטלו משם כדי לקטרג על ישראל ולהחטני[אם] לאביהם שבשמים,

והיה אומר להם עתה תכנסו למדבר ועדין אלה המים שהם מרים טובים <הם כי> תסתפקו מהם, אבל במדבר לא תמצאו אפי' לרחוץ ידיכם ופניכם, אז תמותו ברעב ובצמא ובעירום ובחוסר כל, באו אל משה ואמרו לו כך וכך, דחה אותם בדברים, ראה כי לא יכול להם, התחזק על ישראל ועל משה ובאו העם וילונו על משה, כאן חסרים לנו המים ומה נשתה במדבר, בא השטן לזייף דבריהם אל משה כדי להחטיאם, מיד שראה משה השטן, ויצעק אל יי' ויורהו יי' עץ אותו עץ [עץ] החיים [היה] שהסיר השטן, וישלך אל המים <וימתקו המים>.

109. ומאי ניהו השטן, מלמד שיש לו להקב"ה מדה ששמה רעה והיא לצפוננו של הקב"ה, דכתיב (יר' א יד) מצפון תפתח הרעה [כו'], כלומ' כל רעה שהיא באה לכל יושבי הארץ מצפון היא באה. ומאי ניהו מדה, היא צורת יד ולה שלוחים הרבה, ושמם כלם רע רע, אך יש בהם קטון וגדול {21ב} והם המחייבים העולם, כי תהו לצד צפון. ואין תהו אלא הרע שמתהה את בני העולם עד שיחטאו, וכל יצר הרע שהוא באדם משם הוא. ולמה נתן בשמאל, מפני שאין לו רשות בכל העולם אלא בצפון, ולא הורגל אלא בצפון, ולא רצה להיות אלא בצפון, לפי שכשיהיה בדרום עד שילמד מהלך הדרום. והיאך יוכל להטעות <בדרום> יתעכב אותם הימים, שילמד ולא יחטיא. לפי' הוא לעולם בשמאל, והינו דכתי' (בר' ח כא) כי יצר לב האדם רע מנעוריו, רע הוא מנעוריו ולא היא אלא לשמאל שכבר הורגל בה, <ולפום> הכין אמ' הקב"ה לישראל (שמ' טו כו) אם 1 שמע תשמע לקול יי' אלהיך, והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ולא מצות יצר הרע, ושמרת כל חקיו ולא חוקי יצר הרע, (שם שם) [כי] אני יי' רופאך.

136. אמ' רבה אי בעו צדיקי ברו עלמא ומ"י יבדי"ל 11, עונותיהם, דכתי' (יש' נט ב) עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם, הא אם <לא> היו עונותיכם {28א} לא יהיה הפרש ביניכם לבינו. דהא רבא ברא גברא שדריה לר' זיורא, הוא קא משתעי בהדיה ולא [הוה קא] מהדר, ואלמלא עונותיכם הוה <קא> מהדר. וממאי הוה מהדר, מנשמתיה. ומי [הוה] לאיניש נשמתא למיע"ל 11 ביה, אין, דכתי' (בר' ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים. ולאניש הוה ליה נשמת חיים, ואלמלא עונותיכם שאין הנשמה טהורה, והינו הפרש שביניהם לבינו, וכתי' (תה' ח ו) ותחסרהו מעט מאלהים וגו'.

137. מאי (שם ח ו) מעט, דאית ליה עונות, ולהקב"ה לית ליה [עונות], ברוך הוא וברוך שמו, עונות הוא דלית ליה אבל יצר הרע מיהא מיניה אתי 2. מיניה אתי ס"ד, אלא אימא הוה קא אתי מיניה עד דאתא 3 דוד והרגו, והינו דכתי' (שם קט כב) לבי חלל בקרבי, כך אמ' דוד, הואיל [ו]יכלתי 4 לו, (שם ה ה) לא יגורך רע, ובמה יכול לו דוד, בגרסתו, שלא היה שותק לילה ויומם והיה מחבר, ומאי היה מחבר, תורה של מעלה היה מחבר להקב"ה, דכל שעה שאדם לומד תורה לשמה התורה של מעלה מתחברת 5 להקב"ה, והינו דאמרי' לעולם ילמד אדם תורה אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. מאי ניהו תורה, דאמרת תורה הינו כלה שמקושטת ומעוטרת ומוכללת בכל המצוות, והיא אוצר התורה והיא ארוסתו של הקב"ה. <בזמן שישראל עוסקי' בתור' לשמ' היא ארוסתו של הב"ה>, דכתי' (דב' לג ד) תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, אל תקרי מורשה אלא מאורסה, ואל תקרי מאורסה אלא מורשה 6, הא כיצד, בזמן שישראל עוסקי' בתורה לשמה היא ארוסתו של הקב"ה ובזמן שהיא ארוסתו של הקב"ה היא מורשה לישראל.